

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

Ḥamishah ḥumshe Torah

‘im 3 targumim ... pe. Rashi, u-ferush Rashbam u-ferush Mikhlal yofi min
R. Shelomoh ben Melekh u-ferush Be’er reḥovot ‘al diḳduḳe Rashi ...
ve-Sefer ha-Ḥinukh me-Rabenu Aharon ha-Levi be-sof kol ḥeleḳ

Sefer Be-reshit

Shelomoh ben Yitshaḳ

Frankfurt de-Oder, 544 [1783 oder 1784]

מג

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-10050

צרצה כנען ויגידו לו את כל-הקרת אתם
 לאמר : ל דבר ראיש אדני הארץ אתנו
 קשוחות ויתן אתנו כמרנלים את-הארץ :
 לב ונאמר אליו כנים אנחנו לא היינו
 מרנלים : לב שנים-עשר אנחנו אחים
 בני אבינו האחד אינו והקטן היום אר-
 אבינו בארץ כנען : לג ונאמר אלינו האיש
 אדני הארץ בואת אדע כי כנים אתם אחיכם
 האחד הניחו אתי ואת-העבון בתיכם קחו
 זלכו : לד והביאו את-אחיכם הקטן אלי
 ואדעה כי לא מרנלים אתם כי כנים אתם
 את-אחיכם אתן לכם ואת-הארץ תסקרו :
 לה ויהי הם מריקים שקיהם והנה-איש
 צרור-כספו בשקו ויראו את-צרות
 כספיהם המה ואביהם ויקאו : לו ונאמר
 אלהם יעקב אביהם אתי שבלתם יוסף
 אינו ושמעון אינו ואת-בנימן תקחו עלי
 הוי כלקה : לו ונאמר ראובן א-אביו לאמר
 את-שני בני תמית אס-לא אביאנו אליך
 תנה אתו על-ידי ואני אשיבנו אליך :
 לח ונאמר לא-יירד בני עמכם כי-אחיו
 מת והוא לבדו נשאר וקרצוהו אסון בדרך
 אשר תלכו-מה והורדתם את-שיבתי בנימן
 שאולה : א והרעב כבר בארץ : ב והי
 כאשר כלול-אכל את-השבר אשר הביאו
 ממצרים ונאמר אליהם אביהם שבו שברו-
 לנו מעט-אכל : ג ונאמר אליו יהודה
 לאמר

יתהון למימר : ל מליל גברא רבונא
 דארעא עמנא קשין ויהב יתנא כמאל-וי
 נת-ארעא : לא נאמרנא ליה כינני אנחנא
 לא חונא אליי : לב תרי-עסר אנחנא
 אחין בני אבונא חד ליתוהי וזעירא יומא-
 דין עם-אבונא בארעא דכנען : לג נאמר
 לנא גברא ריבונא דארעא בנא אדע ארי
 כינני אתון אחוכון חד שבוקו-לנתי וית-
 עיבורא-דחסיר בבתיכון סבו ואזילו :
 לד ואיתיו ית-אחוכון זעירא לנתי ואדע
 ארי לא אלילי אתון ארי כינני אתון ית-
 אחוכון אתן לכון וית-ארעא מעבדון-בה
 סחורתא : לה והנה אינון מריקין סקיהון
 והא-גבר צרר-כספיה בסקיה וחוז ית-
 צררי כספיהון אינון ואבוהון ודחילו :
 לו נאמר להון יעקב אבוהון יתי אתבלתון
 יוסף ליתוהי ושמעון לא-הנה-הבא וית-
 בנימן תדברון עלי הנארה כולכן :
 לג נאמר ראובן לאבוהי למימר ית-
 תרין בני תמית אס-לא איתיגיה לך הב
 יתיה על-ידי נאנא אחיביגיה לך :
 לח נאמר לא-יחות ברי עמכון ארי-
 אחוהי מית והוא בלחודוהי אשתאר
 ויערעגיה מותא באורחא די תהכונ-בה
 ותחתון ית-שיבתי בדונא לשאול :
 א וכפנא תקיף בארעא : ב והנה כד
 שיציאו למיכל ית-עיבורא דאיתיו ממצרים
 נאמר להון אבוהון חובו זכונ-לנא זעיר-
 אסקדא אסקיד בנא גברא למימר לא-

עיבורא : ג ונאמר לית-יחודה למימר
 תחזי

מן

אברהון לארבע רבנן ומניאו ליה ית קר דאבא וקחום למימר : ל מליל גבא רבנא דארעא עמנא מילין
 קשין רבין יתו במואלדי ארעא : לא ואמרנא ליה מהימיני אגן לא חונא אלילי : לב חריסר אנתנא אחין בני
 אבנא חד לית אגן ידעין מה הנה בסופיה בקלילא יקמא רין גוי : לג ואמר לנא גבא רבנא ריבוי ארעא קנא אנדע
 ארסן מהימיני אמתו אחרכון חר שביקר עמי ית דרין לקפניי קתיכון סיכו וטילר : לד ואימיא ית אחרכון
 קלילא לנמי ואנדע ארסן לא אלילי אמתו אלא מהימיני אמתו ית אחרכון אמתו לכוני ית ארעא חתגרון בפגומתא :
 לה ונהו בר אינון קרין דיסקייהון והא גבר קטר בקסיה דקסיה וקחום ית קטרי בקסיהון היינו ואחרון ודחילר

ירושלמי

על שמעון דשקרו חסן : לו ואמר להום יעקב
 אברהון יתי אהבלחון יוסף אמרתון חיקתא בישקא
 אכלמיה ושמעון אמרתון מלכא דארעא בשמיה ית
 בנימין בעשו אמתו למיכא עלאי הנהא צוקתא דכילהון :
 לו ואמר ראובן ולאבוי למימר ית חרין בניי וקטול
 בשמיה און לא איתמיהו חיקתך בשמיה גוי : לח ואמר
 לא יחית ברי עמכון ארי אחי סית והריא בלחודי אשפיר מן אמיה ויארעניה מותא בקרחה דתתכון בה ויתחון
 ית סיכתי כנויו לבי קבורקא : א וכפנא גוי : ב ונהו בר פסקו למיכיל ית עיבורא דאינון ממעבנים
 ואמר להון אברהון חוכי גביט לנא קלילי עיבורא : ג ואמר ליה יהודה למימר קסתרא אפתיד קנא גבא

למימר

רשי

גם הכסף כוונת התורה : מה וזאת עשה אלהים לנו : להביאנו ליד עוליב ושלח השכאלא להתעולל עלינו : (לד) ואת
 הארץ תסחרו . תסוכו . וכל לשון סחרים וסחורה על שם שחורים וסוכנים אחר המרקמיה : (לה) צרור כספו קטר
 כספו : (לו) אותי שכלתם . מלמד שמדן שאל הרגוהו ומכרוהו כיוסף : שכלתם . כל מי שבינו אכודים קרוי שכול :
 (לח) לא ירד בני עובד . לא קבל דכריו של ראובן . (ב"ר) אמר בכור שושה הוא זה הוא אומר להמית בניו וכי בניו הם ולא בני :
 (ב) כאשר כלו לאכול . יהודה אחר להם המיתו לוקן עד שתכלה פה מן הבית (ב"ר) : כאשר בלו כד גליאו : (והמתרגם
 כד ספיקו טריגה כאשר כלו הגמלים לשתות מתורגם כד ספיקו כשמודי סקסס הוא גמר שתייתם . אכלוהו כאשר כלו לאכול כאשר הם
 האוכל הוא (טו) (ומתרגמן כד גליאו) : (ג) העד העיד . לשון התראה שסתם התראה מתרה כוכפני עדים . וכן .
 העדות

באר רחובות דקדוקי רשי

גם כפ' ויא' כד"ה רחל טאה ע"ש : (טו) רחל לומר אף דשניהם הנה משורש אחד מכל מקום אין ענינם ענין אחד כי כאשר כלו הגמלים
 מתורגם כד ספיקו ורחובותיה קא משניע לן לביקה כתנה להם לשתות עוד ריבוי יותר מקדו עד שלא רצו לשתות עוד כאשר כלו הגמלים
 (כיו דוויא הכין כננינט) אכלוהו הונדך להיות מתורגם כד גליאו וקא משמע לן קר שהיו רועים

רשב"ם

כנגד מה ש' כן להוסיף לנו ממון על פירעון עוונתי : (לה) כספיהם . לפי שהספק מכלעת את הספק כדגש הפ"ה סל
 כספיהם

מכלל יופי

ל(ו) (שכלתם) פועל יוצא לשלישיו כן שחולטו שכלת
 נשים תרכן כלומר אתם סבכתם לי צרות השלשר :
 (כלנה) . ההא גופפת : (לח) (וקראו אסון) . דברו בשרש
 הזה ענין שעקרו שלמדו האונכתב במקומות באלף והוא
 ענין מקרה כי הלמד שלוהא ברוכ ונכתב באלף במקומות :
 כג (ב) (העד העיד) . ענינו קרוב לענין אזהרה או
 התראה אלא לפי שהמזהיר או מתרה באחד
 מותרת ומתרה בפני עדים כרי שלא יכחישו בו אחר כך נאמר
 כלשון
 שהוא נמחה תמיד כבלעת שממלאין אותו כ' כאשר
 הוא רק הוא מאוסף ומקופל יחד וכעת שממלאים
 אותו מנתחין אותו (כה) (ויצא לפס) . על דרך שיהא יוסף
 נפשו יצאה כרברו : (ל) (ארגו) . בא בוד הרבים
 בלשון תפארת על היחיד . (לג) (רעבון בתיכם) : סמוך
 והוא חסר ופירושו ואת שבר רעבון בתיכם ומענינו הבין
 חסרונם או פירושו כמשמעו מה שהוא רעבון בתיכם קחו
 והוא הלחם שהם רעבים אליו אם כן הוא רעבונם .

לאמר העד העד בנו האיש לאמר לא יחראו
פני בלתי אחיכם אתכם : ד אס-יש
משלח את-אחינו אתנו נרדה ונשבנה לה
אכל : ה ואס-אינה משלח לא נרד כי-
האיש אמר אלינו וק-אתראו ופני בלתי
אחיקם אתכם : ו ויאמר ישראל למה
הקעתם לי להניד לאיש העוד לכם אח :
ו ויאמרו שאור שאר-האיש לנו
ולמולדתנו לאמר העוד אחיקם חי היש
לכם אח וננדרלו על-פי הדברים האלה
הרוע גרע כי יאמר הורירו את-אחיקם :
ה ויאמר יהודה אלי ישראל אביו שלחה
הנער אתי ונקומה ונלכה ונחיה ולא נמות
גם-אנחנו גם-אתה גם-טפנו : ט אנכי
אערבנו מידי הבקשנו אס-לא הביאתיו
אליך והצנתיו לפניך וחטאתי לה כד-
הימים : י כי לולא התמהמהנו כי-עתה
שבנו זה פעמים : יא ויאמר אלהם ישראל
אביהם אס-בן אפוא זאת עשו קחו מזמרת
הארץ בבליכם והורידו לאיש מנחה מעט
צרי ומעט דבש נכאת ולט בטינים ושקדים :
יב וכסף משנה קחו בידכם ואת הכסף
המושב בפי אמתחתיכם תשיבו בידכם

תחזון אפי אלהין כד-אחוכון עמכון :
ד אס-איתך משלח ית-אחונא עמנא
גיחות ונזבן לה עבוכא : ה ואס-יתך
משלח לא גיחות ארי-נברא אמר לנא לא
תחזון אפי אלהין כד-אחוכון עמכון :
ו ויאמר וישאר למא אבאשתון רי
לתנאה לגברא האית לכון אהא : ז ויאמר
שארא שאיל-גברא לנא ולידרותנא למימר
העד-קען אבוכון קעים האית לכון אהא
וחונא-ליה על-מימר פתנמא האילין
המינע הונא-ידעין ארי וימר אחיתו ית-
אחוכון : ח ויאמר יהודה לישראל אבתי
שלח עולימא עמי ונקום ונזיל וגיחי ולא
נמות אף-אנחנא אף-את אף-טפלנא :
ט אנא מערבנא-ביה מן-ידי תבעיניה
אס-לא איתעיה לה ואקימיניה קדמו
ואי-היחטי לה כל-יומא : י ארי אלולא-
פון-ברא אית-עבנא ארי-קען-תבנא דגן
תרתין וימנין : יא ויאמר להון ישראל
אבוהון אס-בן הוא דא עיבדו סבו מודמשבח
בארעא במניכון ואחיתו לגברא תקרובתא
זעיר קטף וזעיר דבש שעף ולטום בוטמין
ושגדן : יב וכסףא על-תרתין תבו

אולי רשי' בידכון

(ירמיה יא) כעדותי באבותיכם (שמות יט) רד בעד בעם : לא הראו פני בלתי אחיכם : לא תראו בלא אחיכם אתכם ויאנקלוס
תרגם אלהין כד אחוכון עמכון ועס הכבר על אופנו ולא דקוק לתרגם אחר לשון כחקרא (טו) : (ז) לנו ולמולדתנו
לנוסחאותינו ויודרנו אפילו עני (יס) ופרסיס לשון ענה שערבדים כוידות וכו' עני עריסותינו) ערוסותינו גלה לנו : ונדר לה : שיש לנו
אכלוס : על פי הדברים האלה : על פי שחלתי אשר שאל הזקקנו להניד : כי יאמר : אשר יאמר כי נחשם כלשון אס :
ואס נחשם כלשון אס : ויאמר : תודו חרבה לשונותיו שחשם כי וכו' אי סברי כי זכבנו אס וכמו על אס דכרתי דכרי : (ח) ונהיה :
כנגד ברות הקדש גלדי הליכס ונתפרוחם שנאמר ויתפרוחו ויעקבטסם : ולא גבות : ברעב כמימין ספק יתפש ספק לתתפש
וחנכלנו נתים כרעב אס לא לך : עוטב סתנית את הספק ותתמוט את הולוי : והצנתיו לפניך : שלא חטאו חנך נת

למי
ה
קרא
הוינא
גיות
מערב
אקיי
אילוי
דמש
דלונ
כ' א
גט
עמכ
זוזר
לית
לכוכ
ס
זכ
ל
ל
ל
ל
כספי
בלש
כמו
אתה
בעני
לפי
כח
כזה
עני
מנו
הבי
כחו
שע
(י)

למימר לא תיחמוז סבר אפי' גדלית אחיכוז ועירא עמכוז : ד אין איתך משבר ית אחיכוז עמקא גיחות וגוי :
 ה ואין ליתך משבר לא גיחות ארום בקרא אמר לנא לא תיחמוז סבר אפי' גדלית אחיכוז עמכוז :
 ו ואמר ישראל למה אבאישחון לי לחנוואה לגברא העד דרון אית לכוז אהא : ז ואמר מישאל שאל
 גברא לנא וליתחמקא למימר העד דרון אביוכוז קיים הואית לכוז אהא ותנינא ליה על מימר פתגמין האליון המביע
 הווא ידעין דמימר אחיתו ית אחיכוז : ח ואמר יהודה לישראל אביו שבר טלויא עמי וניקרום וניזיל וגיחי ולא
 גיחית ארף אפי' ארף אנה ארף טפלנא : ט אנה
 מעברנא ביה מן ידי פגעניה אין לא איתניה ליתך
 וצוקימניה לממד ונתחייב קמד כל יומיא : י ארום
 אולולפון שהינא ארום דרון מתנא וגוי : יא ואמר להוים ישראל אברהום אין דרון הווא דא עיבדו סבי ממה
 דמשבח בארעא וקברו במגיכוז ואחיתו לגברא דורנא קליל שרף קטף וקליל דבש שעוה ולטום משה דבוטנין ומשה
 דלונן : יב וכספא על תד תרין סיבו בידיכוז נח פספא דאיתותב בפרם טועניכוז תתרוכוז בידיכוז דלמא בשלר

ירושלמי

גחוי מבחיק מן משאל בשלמא דאבא כל יומיא :

הוה
 הוה

רשי

כ"א ח' : וחטאתי לך כל הימים . לע"כ : (י) לולא התמהמהנו . על ידך כבר היינו שבים עם שמעון ולא
 נטערת כל הימים הללו : (יא) איפא : לשון יתר הוא (יז) לתקן מלה כלשון עברי אס כן אודקק לעשות שאשלחנו
 עמכם נריך אכילחזור ולבקש איה פה תקנה ועלה להשיאכם ואומר אכילחזור עשו : מזמרת הארץ . מתרגם נודמסכת בארעא שהכל
 זומרים עליו כשהוא כל לעולם : נכאת . שעה כראשית רבה : בטנים . לא ידעתי מה הם . וכפרוש א"כ של רבי מכיר
 דלית פיסטניאש דוניה לי טהס אפי' סקין (יב) וכסף משנה . פי שנים כראשון : קחו בידכם . לשכור חלל שמה הוקר
 הסער : אולו משנה הוא . שמה הממונה על הכית סכחו שנג . ואל

באר רחובות דקדוקי רשי

לאכול עוד רק טפסא האכל כאשר כלו לאכול (דוויא הכין פולענד) : (טו) משום דמלת כלתי עניינה לשמש לפעמים במקום מלת
 כל כיומנה כלתי סרה פירושו מכה שלא תסור ולפעמים שמשמלת כלתי במקום מלת אלא כחולת כלתי לה' לכדו פרושו אלא לה' לכדו
 זה שכתב רש"י אוכלוס לא דקדק אחר לשון המקרא ורצה לומר בשלמא לדודי דאחינא דמלת כלתי היא תמדת מלת לא וכאלו כתיב
 לא תראונו בלא אחיכם דקדקתי שפיר אחר לשון המקרא כי לדודי לא הורכתי להוסיף בקרא כלום אכל לדעת האוכלוס שתירגם
 אלהו כד אחיכוז אס כן תרגם על מלת כלתי אלהו והיינו מלת אלא והורך לפניה להוסיף מלת כד דהיינו כלשון עברי מלת
 כאשר (כיוארט דו אייער כרודר מיט איין) אס כן לא דקדק אחר לשון המקרא כי לא נמנא במקרא מלת כאשר : (יז) רצה לומר אלן
 הו

רשב"ם

כמפיהם : וכן נקט נסיהם : (יב) וכסף משנה לקנות : אולי משנה הוא . לסימן כתבוהו על פיה האנתמות להכיר כל אחד איזה
 אנתחת

מכלל יופי

בלשון ערות : (ו) (שאל האיש) בא מלעיל שלא
 כמנהג : (על פי) . על שיעור : (ז) (גם) אנחנו גם
 אהה) . כל אחד לרבות על חברו ולפי שאין דבר מוקדם
 בענין הכונה לפיכך אמר גם עם הקודם כיושר היותו אחרון
 לפיכך יאמר גם עם כל אחד וכמו זה הדרך כלשון הקודש
 נכף השמוש כאמרו ישיעיה כד כעבר באדניו כלומר זה
 כהוה כזה : (ח) (וחטאתי לך) ענין וחטאתי אחשב
 עצמי לפניך כחוטא וכמנודה כל הימים ומכאן למדו רז"ל
 מנודה על הנאי נריך הפרה מנ"ל מיהודה דכתיב אב"ל
 הניאותו וגו' וכל ארבעים שנה וכו' : (ט) (לולא) .
 כתוב כאלף ענינה אס לא ואפשר שהמלה מורכבת מן לו
 שענינו אס ומן לא : (הרמחמאנו) . ענין עכוב :
 (מזמרת) . טנחה ממיטב פירות הארץ והוא קרוב
 שכי
 שני

אולי משנה הוא : יג ואת אחיכם קחו
 וקומו שובו אל האיש : יד ואל שדי ותן
 לכם רחמים לפני האיש ושלח לכם את
 אחיכם אחר ואת בנימין ואני כאשר שכלתי
 שקלתי : טו ונקחו האנשים את המנחה
 הזאת ומשנה כסף לקחו בידם ואת בנימין
 ששי ויקמו וירדו מצרים ויעמדו לפני יוסף :
 טז וירא יוסף אתם ארת בנימין ויאמר
 לאשר על לביתו הבא את האנשים הביתה
 ושבת טבח והבן כי אתי ואכלו האנשים
 בצוקים : יז ויעש האיש וכאשר אמר
 יוסף ויבא האיש את האנשים ביתה יוסף :
 יח ויראו האנשים כי הובאו בית יוסף
 ויאמרו על דבר הכסף השב באמת חתינו
 בתהלואתנו מובאים להתגלל עלינו
 ולהתגפל עלינו ולקחת אתנו לעבדים ואת
 חמרינו : יט ויגשו אל האיש אשר על
 בית

בידכון ונתכספא דאיתותב בפום טועניכון
 תתיבו בידכון דילמא שרו הנת : יג ונת
 אחוכון דברו וקומו תובו לנת גברא :
 יד ואל שדי ותן לכון רחמין קדם גברא
 ויפטר לכון ית אחוכון אוהבן וירת בנימין
 ואנא כמא דאתכולית תיכולית : טו ונקיבו
 גובריא ית תיקרובתא הקא ועל חררתין
 כספא נסיבו בדיהון ודברו ית בנימין וקמו
 ונקחו למצרים וקמו קדם יוסף : טז והוא
 יוסף עמהון ירת בנימין ואמר לדי ממנא
 על ביתיה אעיל ית גובריא לביתה וכוס
 נכסתא ואחקין ארי עמי ויכלון גובריא
 בשירותא : יז ועבד גברא כמא דאמר
 יוסף ואעיל גברא ית גובריא לבית יוסף :
 יח ודחילו גובריא אריואיתגלו לבית יוסף
 ואמרו על עיסק כספא דאיתותב בטוענינא
 בקדמיתא אנהנא מיתעלין לאתרברבא
 עלנא וקאיסתקפה עלנא ולמקני יתנא
 בית

לעבדין ולמידבר ית חמרנא : יט וקרבו לנת גברא די ממנא על בית יוסף ומלילו

עמיה רשי

(ד) ואל שדי - מעתה אינכם חסרים כלום אלא תפלה הריני מתפלל עליכם : אל שדי - סדי כנענית רחמינו ונדי היכולת כידו ליתן
 יתן לכם רחמים זהו פשוטו - ויודעו מי שאמר לעולם די יאמר די לזרותי שלא שקטתי וזעורתי לרת לכן לרת עשו לרת רחל לרת דינה לרת
 יוסף לרת שמעון לרת בנימין : ושלח לכם - ויפטר לכון תרגומו יפטרנו מחסוריו לשון לחפשי ישלחנו ולינו מופל בתרגום
 לשון ישלח שהרי לשם הם הולכים אלנו (יח) : את אחיכם - זה שמעון : אחר - רוח הקודש מורקה בו לרכות יוסף
 (כ"ד) : ואני - עד שוככם חסיה שכול מספק : כאשר שכלתי - מיוסף ומשמעון : שכלתי : מכניעין : (טו) ואת
 בנימין - ונתרגמו ודברו ית בנימין לפי שאין לקיחת הכסף ולקחת בחדש סוד כלשון חרמי (ט"ז) כדבר הנקח ביד מתרגמין
 וכסיו וכסר הנקח בהכנסת דברים מתרגומין וכבר : (טז) ושבו טבח והבן : כמו ולטבח טבח ולהבן ואין טבח לשון כווי שהיה לו
 לומר טבח (כ) : בצוקים - זה מתורגם כשירותא שהוא לשון סעודה רחמנה כלשון ארמי ובע"ז דו"כ"ר - ויש הרבה בנפרא שח
 לכלב שירותיה - כנע אטולא שירותיה - אבל כל תרגום מלצהרים טיברה : (יח) ויראו האנשים - כתוב הוא כשני יודין
 ותרגומו ודחילו (כא) : כיהובאו בית יוסף ואין דרך שאר הבאים לשבור כר ללון בבית יוסף כי אם כמנהגות שבעיר : וירא :
 שאין זה אלא לאספס אל עומר : אנהנו מובאים - אל תוך הבית זה : להתגלל - להיות עתגלגלת עלינו עלילת הכסף ולהיות
 טפלת עלינו ואונקלוס שתרגם ולאסתקפה עלנא הוא לשון להתגולל כמותרגונון עלילת דברים תסקופי מלן - ולא תרגמו אחר
 לשון המקרא ולהתגולל שתרגם לאתר ככא הוא לשון (קהלת יב) גלת הוהב (נחום ב) והנכ גלתה העלתה שהוא לשון ולכות (כב) :
 בי

יונתן בן עוזיאל

ירושלמי

קלה

ואנא הוה מה די לא תכלית על יוסף ברי בן לא
אוסף למתקלא לא על שמעון ולא על בגמין :

תנה : יג וית אחובו וגו' : יד ואל שבי יתו
לכו בתמין קדם גברא ונפטור לכו ית אחובו הורגא נת

בגמין ואנא הא קבר אהבשדירי כרות קודשא ארום אין איתקלית על יוסף איתפל על שמעון ועל בגמין :
טו ונסיכו גיבבא ית דורגא קרא ועל וחד תרון בספא נסיכו בדיהון ודקרו ית בגמין ונתתו למצבים
ואיתעמדו קדם יוסף : טז ותמא יוסף עמהון ית בגמין ואמר לקנשה דקמנא אפיטרופוס על ביתיה אעיל ית
גיבבא לביתא ופבע בית ניקסתא ופב גידא נשיא ואתקו מבשירא באפיהון ארום עביה וכלון גיבבא באישון
שירוקא דמיקרא : יז ועבד גברא היקמא דאמר יוסף ואעיל וגו' : יח ודחילו גיבבא ארום איתעלר
לבית יוסף ואקרו על עיפס בספא דתב לטונא בקממיה אנו מהעליו למתעקפא עלו וקמדינא עלו וקמקני יתו
לעקדיו ולמישב ית מקרא : יט וקריבו לנת גברא דקמנא אפיטרופוס על בית יוסף ומלירי עביה בתרע

ביתה

באר רחובות דקדוקי רש"י

י"ח כתיב אם כן זאת עשו לתודיהבלל מלת חיפוא מני הוי סני חלל סכא מלת חיפוא לתיקון הלשון ונקרא חלל המדקדים לחות הלשון
(כל"א קונטעסט) : (יח) רנה לומר מדכתיב ושלח כדגש תוך הלמד ומורה חזק מפעולת השליחות היינו שפטרנו לגמרי אבל
אלו היתה הלמד ככלתי דגש כתובה היה אמתעו לשון שליחות כקלות שלא יעשו לגמרי לחירות רק יפטרנו על תנאי וישוב חליו לחזרון
ועיין בגיטין דף ס"ה ברש"י בד"ה פטרוה ומה שכתוב עוד וחינו נפול כתרנום לשון ושלח וכו' ורנה לומר אפילו כוולת נד דקדוק רק מנד
הסכל מני חי חסר לומר בלשון וישלח והיינו שליחות לבס (ערוזאל חיס שיקונו חייד) שריהם הולכים אליו אלח ודחי לשון פטורים הוא
(ערוזאל חיס פטור לזיון לבס נו חייד) : (יט) רנה לומר חף דכלשון הקדש ש"ך כגניסה ענין לקיחה מ"מ התרגום מחלק בנייהם
ללענין קיחת כסף מתרגם נסיב (כל"א בעיזון) מזהם דלקת מיד ליד גומש אבל לוף האדם דחינו ניקח ביד ממש רק כדכרוס מתרגם
תקמו ודכרו (כל"א פירון) : (כ) רנה לומר מלת וטכוח לשון מקור הוא (שטימטקין גווישי ניטי) והוכרש רש"י
להוסף הנת"ד כי כן דין המקור לכוח עסק שימוש הלמד ולהורות על זמן העתיד הרי כאלו כתיב לטכוח (לו שעכט"ן) ולהכן (אוי'
לו חן גראטן) והדר קאמר ואין לטכוח לשון מני רנה לומר דחי לא תימח דמלת וטכוח לשון מקור הוא שהוכרכו להוסף שימוש
הלמ"ד אלח הוא לשון מני (כל"א שעכט גראטן) חס כן הוילה למיקטס כדון הניו כיה ורש"י על משקל קלה אלח ודחי לשון
ורחו מקור הוא וכו' : (כא) רנה לומר חלו הוי מלת וירחו ויענין רחיים היינו משרש רחא (כל"א זעיהין) הוי למכתב כוז
כו"ד חדא אלח ודחי הוא כתרנוס ודחילו והיינו מענין כחד ומורה משרש ירח ושפיר הוא דכתיב בשני יודין ראשונה לשימוש
הנסתרים והשנייה לשרש : (כב) מזהם דקשיא ליה בקרא כתיב להתפל עליו ולא כתיב מזה היתה הנפילה לכן הוסף רש"י מלות
עליות הכסף וקחי חס כן מלת להתפל על מלות עליות הכסף החסרה בקרא וזה שמדייק להיותה נופלת עלינו (דובלכול
טון כסף פאלט חיף אונו) : ומה שכתב עוד ואונקלים תרגם ולאשתקפא וכו' רנה לומר האונקלים משרש מלת להתפל
לחו ענין כפילה מיוס אלח ולאשתקפא והיינו ענין עלילה וכלכול וסותר רש"י דכרושלא תרגם אחר לשון המקרא ורנה לומר
בלא

רשב"ם

אמתת שלו לפי חשבון הכסף ושכחו לחזור ולקחתו : (יד) נא ורשכלתי שכלתי כמזכור אכדתי אכדתי כלומר על
הכסף חזי זולת מה שאירע יארע : (יט) וידכרו חלופים תח הכית קודם שנגנבו : ואלהי

מכלל יופי

ענין זביחה : (בצהריס הוא) העת שאור היום חזק ונקרא
בלשון שנים לפי שהיום נחלק מאורו לשנים מהבקר ועד
הציהיום הולך ואורו מחצי היום ולמעלה הולך וערב
והצהריס הוא העת שהאור
ביתה (טז) יוסף - כע חזק בו בשני הצדדין :
לכית יוסף כל תיבה (יז) (על דבר) ענין :
שריכה למד כתחלתה הטיללה (להתגולל עלינו) גלגולים
ה"א בסופה : לאמר שאנחנו רקחנו
הכסף : (ולחנשל עלינו)
ורצה להתגפל עלינו על ידי טענה ו (יט) (ביארוני) -
ענין

שני : (יז) (כאשר שכלרתי שכיר והרצון שיקחו כפל מה
שכלתי) הראשון לגורח שלקחו כתחלה כחאולי נתיקר
קעול והשני לגורח קעל התבואה :
אמר ואני כיה
אוכל ריעשית אסיקרה מקרה באחד מכם כאשר שכלרתי
מיוסף שכלרתי מאחד מכם שיקרה בו מקרה :
(יח) (ומשנה כסף) הנכון שהוא תאר כמו וכסף משנה
ולא שם סמוך והראיה שהיא בסגול ואלו היה שם הירע ענינו
סמוך והיה נקוד צרי אבל לפי שהוא סגול איננו סמוך ואם
כן הוא תאר כמו וכסף משנה ואף על פי שאין מנהג הרשון
ברוב לכא התאר לפני המתואר : (טז) (ושכת טבח)

בית יוסף וידברו אליו פתח הבית :
 כ ויאמרו כי אדני ירד יבדנו בתחלה
 לשבר-אכל : כא ויהי כי-באנו אל-המלון
 ונפתחה ארת-אמתחתינו והנה כסף-איש
 בפני אמתחתו כספנו במשקלו ונשב אתו
 בידנו : כב וכסף אחר הורדנו בידנו
 לשבר-אכל לא ידענו מי-שם כספנו
 באמתחתנו : כג ויאמר שלום לכם אל-
 תיראו ואלהיכם ואלהי אביכם נתן לכם
 מטמון באמתחתים כספכם בא אלי ווצא
 אלהם את-שמעון : כד ויבא האיש את-
 האנשים ביתה יוסף ויתן-מים וירחצו
 רגליהם ויתן מספוא לתמריהם : כה ויבינו
 את-המנחה עד-בוא יוסף בצקיהם כי שמעו
 כי-שם יאכלו לחם : כו ויבא יוסף הביתה
 ויביאו לו את-המנחה אשר-בידם הביתה
 וישתחו-לו ארצה : כז וישא להם לשלום
 ויאמר השלום אביכם הזקן אשר אמרתם
 העודנו חי : כח ויאמרו שלום ליעבדך
 לאבינו עודנו חי ונקדו וישתחו : כט וישא
 עיניו וירא את-בנימין אחיו בראמו ויאמר
 הנה אחיכם הקטן אשר אמרתם אלי ויאמר
 שביעי אלהים יחנך בני : ל וימהר יוסף כי-
 נקמרו רחמיו אל-אחיו ויבקש לבכורת
 ויבא החדרה ויבך שמה : לא וירתיץ
 פניו ויצא ויתאפק ויאמר שימו לחם :
 לב וישימו לו לבדו ולהם לבדם ולמצרים
 האכלים אתו לבדם כי לא יוכלון המצרים
 לאכל

עמיה בתרע ביתא : כ ויאמרו בבני רבנו
 מיחת נחתנא בקדמיתא למזבן עיבורא :
 כא והנה כד-אחינא לבית-מבתא
 ופתחנא ית-שוענא והא כסף-גבר בפום
 שועניה בספנא במתקליה ואחיבנא יתיה
 בידנא : כב וכספא אוחרנא אחתנא בידנא
 למזבן עיבורא לא ידענא מן-שוי כספנא
 בטוענא : כג ויאמר שלם לכו לא-תדחלון
 אל-הכוז ואלהא דאבוכון יהב לכוז סימן
 בטועניכוז כספיכוז אהא לותי ואפיך לנתהון
 ית שמעון : כד ואעיל גברא ית-נובריא
 לבית יוסף ויהב-מנא ואסחו רגליהון ויהב
 ביסתא לתמריהון : כה ואתקינו ית-
 תיקרובתא עד-דעאל יוסף בשירותא ארי
 שמעו ארי-תמן ויכלון לחמא : כו ועאל
 יוסף לביתא ואעילו ליה ית-תקרובתא
 די-בידהון לביתא וסגידו ליה על ארעא :
 כז ושאל להון שלם ואמר השלם
 אבוכון סבא די אמרתון העד-כען קיים :
 כח ויאמרו שלם לעבדך לאבונא עד-
 כען קיים וכדעו וסגידו : כט וזקף
 עינוהי ורוא ית-בנימין אחוהי בראמיה
 ויאמר הדין אחוכון זעירא די אמרתון לי
 ויאמר מן-קדם יי יתרחם עלך ברי :
 ל ואוחי יוסף ארי-איתנוללו רחמיהי על-
 אהוהי ובעא למיבני ועאל לאדרון-בית-
 משכבא ובקא תמן : לא ואסחי אפוחי
 ונפק ואיתחסן ויאמר שוי לתמא : לב
 ושווא

א דגושה

וישתחווק

איתיה כ ואמרו במטו מינך רבוי וגו' : כא וזהו כד מטינא לבית מכתותא ופחיתא ית טונגא ויהי
 קספ גבר כפרס טוניה וגו' : כב וקספא חוקנא אחיתנא בידנא לכונבון עיבורא לא ובענא מן שני כספנא
 בטונגא : כג ואמר שלם לכו מן רבוי לא תידתלון אלהיכו ואלהא דאכוכון יתב לכו סמא בטוניכו כספכו
 וגו' : כד ואעל גברא ית גובריא לבית יוסף ויתב מוי ושני רגליהו ויתב אפסמא לתמורהו :
 כה ואתקנין ית דורנא עד מעל יוסף בשרותא דטיהרא ארום שקעי מיניה ארום חמן וסעדון לחמא :
 כו ועל יוסף לביתא ואעילו ליה ית דורנא דיביריהו לביתא וגו' : כז ושאל להום לשלם ואמר השלם
 לאכוכון קבא דאמרהו לי בעוד דון קיים : כח ואמרו שלם לעבדך לאכונא עד דון הוא קיים וגהנו
 וסידרו : כט וחקף ית עיני וחמא ית בנימין וגו' : ל ואותי יוסף רחשו דחמיו על אחי ובעא למכבי
 ועל לקיטנא דבי מרבא וקבא חמן : לא ושוג אפוי מן דמעון ונפק ואזכרו ואמר שור לחמא : לב ושורי
 ליה בלחודי ולהו בלחודיהו ולמפראי דאקלין עמיה בלחודיהו ארום לא בשרין מפראי למיכול עם יהודאי

לחמא

רשי

(ב) בי אדני - (יבמות צו סנהדרין סד) לשון בעיא ותחמיס הוא כלשון ארמי כייא בייא - ירוד ירדנו - ירדה הוא לנו
 (ב"ר) רגילים היינו לפרנס אחרים עכ"ל רמב"ם לך : (כג) אלהיכם - (תנחומה) בזכותכם ולא חין זכותכם כדאי אלהי
 וזכיתם בזכות אביכם נתן לכם מטמון : (כד) ויבא האיש - הכהה אמה הכהה לפי שהיו דוחפים אותו לחוק עד שזכרו אליו פתח הכית
 ומזאמר להם שלום לכם נמשכו וכו' אחריו : (כה) ויבינו - הווינו גטרוהו בכלים נאים - (כו) הביתה - מפרוזדור לטרקלין :
 (כז) ויראה דיוקן דרש"י וזהו כי כתיב ויראה את המנחה אשר כידם הביתה דק"ל הלא כבר הוכחו ביתו של יוסף לא עכ"ל מפרוזדור לטרקלין
 ודוק (כה) ויקדו וישתחוו - על שאלת שלום - קודה כפית קדקד השתחוואה משתטח לארץ : (כט) אלהים יחנך בני -
 כשאר שכטים שזעמו חנייה אשר חן אלהים את עבדך וכניעין עדיין לא טולד לך כרכו יוסף כחנייה : (ל) כינכמו רחמיו -
 שאלו לך אח מיאם אשר לו אח היה לי וחי יודע יוכן הוא ים לך כניס אחר לו ים לי עשרה - אחר לו ומה
 שנים אחר לזבלע וככרונ' אחר לו מה טיבן של שעות הללו אחר לו כלם על סם אחי והערות אשר מלאוהו - כלע שכלע בין
 האונות - ככר - שהיה כבוד לאחי : אשכל - ששאלו אל : גרא - שנתגיר באכסניא : וכעין - שהיה כניס
 ביותר - אחיו ראש - אחי היה וראשי היה : מופים נפי אבי למד : וחומיס - שלא ראה תופתי ולא ראיתי אחי חופתו :
 וארד - שירד לכין האונות כדאיתא במסכת מושה עיך ככרונ רחמיו : נכמרו - נתחמו וכלשון משנה על הכומר של זתים
 וכלשון ארמי חסום חכור כשרא וכמקרא עורמ כמנור נכמרו נתחמו ונקמטוקמטיס קמטיס חפני זלעפות רעב - וכן דרך כל
 עוד כסחמנון אותו נקמט וכיון : (לא) ויהאפק - נתאמן - והוא לשון (איוב מא) אביקי מנייט חזוקין (שם) וזהו
 ומיח אפיקוס רפה : (לב) כי הועבת הוא - דבר שאינו הוא למנייס למולדת העברים ואוקלוס לן טעם לדבר א
 הבכור

באר רחובות דקדוקי רשי

כלל טוב לנו להוסיף בקרא חלות עלילות הכסף ולפרש חלות להכפל ענין נפילה עמש ולפרש חלות להכפל לאסתקפא והיינו ענין
 כלכל ולחזיא חלות להכפל ממשמטה ועוד דלדעת האוקלים אחי חסר בקרא מה היתה העלילה : ומה שכתב עוד ולהתגולל
 שתרנס להתרביע (כל"א הערשין) וכו' רש"י

רשב"ם

(כג) ואלהי אביכם - הכל היינו יודעים שחלודים כניסיס היו : (כה) ויביט את המנחה - כי בדרך בשקים הוכח יופי הפירות :
 (כז) כיתועבה מחסו וכיון בין למנייס לאכול ע"ס

מכלל יופי

ענין בקשה : (כג) (מספא) הוא שם כלל למאכל
 הנהמוה הישעורים ושב"ה טועל ושאר הדברים לכד לחנן :
 (כד) (לחם) - מלל לכל מאכל : (כה) (וישיאו) -
 האלף בדגש וזה אחד מארבעה מקומות שבא בהן הא"ף
 דגושה : (כו) (השלום) - לדעת דר"ק שחאר על משקל
 תרום רחוק (כו) (ויקדו) - ענינו הנהגה הקדקד
 ושתחו כי קדקד משרש קדד אלא שנגשרה

אכל את העפרים לחם כדחועבה הוא
 למצרים : לג וישבו לפניו הבכר בבכרתו
 והצער בצערותו ותמהו האנשים איש אל
 רעהו : לו וישא משאת מאת פניו אלהם
 ותרב משאת בנימן ממשאת כלם חמש
 ידות וישתו וישכרו עמו : א ויצו את
 אשר על ביתו לאמר מלא את אמתחת
 האנשים אכל כאשר יוכלון שאת ושים
 בסף איש בפיו אמתחתו : ב ואת גביעי
 גביע הכסף תשים בפיו אמתחת הקטן ואת
 כסף שברו ויעש כדבר יוסף אשר דבר :
 ג הבקר אור והאנשים שלהו חמה
 נחמריהם : ד הם יצאו את הצער לא
 ה הרחיקו יוסף אמר לאשר על ביתו קום
 רדף אחרי האנשים והשנתם ואמרת אלהם
 למה שלמתם רעה תחת טובה : ה הלא
 זה אשר ישתה אדני בו והוא נחש נחש
 בו חרעתם אשר עשיתם : ו וישגם וידבר
 אלהם את הדברים האלה : ז ויאמרו
 אליו למה ידבר אדני כדברים האלה הלילה
 לעבדיך מעשות כדבר הזה : ח הן כסף
 אשר מצאנו בפני אמתחתינו השיבנו אליך
 מארץ כנען ואיך נגנב מבית אדניך כסף או
 זנב : ט אשר ימצא אתו מעבדיך ומרת
 וגם אנחנו נהיה לאדני לעבדים :
 י ויאמר גם-עתה כדבריהם כן-הוא
 אשר

מד

לב ושיאו ליה בלהודוהי ולהוקבלחודיהון
 ולמצראי דאכלין עמיה בלחודיהון ארי לא
 יכלין מצראי למיכל עם-עבראי לתמא ארי-
 בעירא דמצראי דחלין ליה עבראי אכלין :
 לג ואסחרו קדמוהי רבא כרביותיה
 ויערא כזערוהיה ותמהו גובריא גבר
 לחבריה : לד ונטל חולקין מן קדמוהי
 לקדמיהון וסגי חולקא דבנימן מחולקי
 דכולהון חמשא חולקין ושתיאו ודניאו
 עמיה : א ופקיד ית-די-ממנא על-ביתיה
 למימר מלי ית טועני גובריא עיבורא כמא
 די-יכלין ל' מטען ושוי כסף-גבר בפום
 טועגיה : ב וית-בלדי כלירא דכספא תשו
 בפום טוענא דועירא וית כסף זבינוהי ועבר
 כפתגמא דיוסף די מליל : ג צפרא נהר
 וגובריא איתפשרו אינון וחמריהון :
 ד אינון נפקו מן-קריתא לא ארחיקו יוסף
 אמר לדי-ממנא על-ביתיה קום רדף בתר
 גובריא ותדבקינון ותימר להון למא שלמתון
 בישתא חלף טבתא : ה הלא דין דשמי
 רבוני ביה והוא בדקא מבדק ביה אבאי שתון
 די עבדתון : ו ואדבקינון ומליל עמהון
 ית-פתגמא האילין : ז ואמרו ליה למא
 ימליל רבוני כפתגמא האילין חס לעבדך
 מלמעבד כפתגמא קרין : ח הא כספא
 די אשכחנא בפום טוענא אתיבנהי לך
 מארצא דכנען ואיכדין ניגנב מבית רבוניך
 אשר

קנין דכסף אי-מינן דרהב : ט די ישתכח עמיה מעבדך יתקטיל ואף-אנהנא נהי
 לרבוני לעבדון : י ואמר אף-כען כפתגמיכון כן-הוא די ישתכח עמיה יהי-